

ПОКАЗНИКИ УЧАСТІ СПОРТСМЕНІВ ЧЕРКАЩИНИ НА ОЛІМПІЙСЬКИХ ТА ПАРАЛІМПІЙСЬКИХ ІГРАХ (1952–2012 рр.)

Ярославська Л. П.
Черкаський державний технологічний університет

Анотація. Узагальнено дані про черкащан-олімпійців, наводиться систематизований список спортсменів та проаналізовано результати їхніх виступів на найвищих форумах сучасності – олімпійських та паралімпійських іграх, І юнацьких Олімпійських іграх протягом 1952–2012 рр. Доведено стабільність участі спортсменів області у вищезазначених змаганнях. Встановлено, що найвищі результати показують паралімпійці та найвагоміші показники черкащани-олімпійці демонструють у легкій атлетиці, веслуванні, гімнастиці, кульовій стрільбі.

Ключові слова: Олімпійські ігри, олімпійський спорт, Паралімпійські ігри, паралімпійський спорт, чемпіони, призери, учасники.

Аннотация. Ярославская Л. П. Показатели участия спортсменов Черкащины на Олимпийских и Паралимпийских играх (1952–2012 гг.). Обобщены данные о черкащанах-олимпийцах, представлен систематизированный список спортсменов и проанализированы показатели их участия на самых высших форумах современности – Олимпийских и Паралимпийских играх, I юношеских Олимпийских играх на протяжении 1952–2012 гг. Доказана стабильность участия спортсменов области в вышеуказанных состязаниях. Установлено, что высокие результаты показывают паралимпийцы, а также весомые показатели черкащане-олимпийцы демонстрируют в легкой атлетике, гребле, гимнастике, пулевой стрельбе.

Ключевые слова: Олимпийские игры, олимпийский спорт, Паралимпийские игры, паралимпийский спорт, чемпионы, призеры, участники.

Abstract. Yaroslavska L. The results of Cherkassy region sportsmen – participants in the Olympic and Paraolympic games (1952–2012). The data about Cherkassy Olympic participants is unified, the systematic list of sportsmen is given, their results on the highest modern forums – the Olympic and Paraolympic games as well as the I Youth Games (1952–2012) are analyzed. The stability of sportsmen's participation in the Olympic games is proved. The article shows, that the largest results were shown by the Paraolympic sportsmen. The best results sportsmen show in athletics, rowing, gymnastics and shooting.

Key words: the Olympic games, olympic sport, the Paralympic games, paralympic sport, champions, winners, participants.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень та публікацій. Успішний виступ спортсменів на Олімпійських і Паралімпійських іграх та здобуття земляками олімпійських нагород суттєво підвищує інтерес учнівської та студентської молоді до спорту, сприяє популяризації й розвитку фізичної культури, єднанню спорту з культурою й навчанням, дозволяє залучати необхідні ресурси, що будуть сприяти удосконаленню системи підготовки спортсменів.

Регіональний аспект вивчення історії олімпійського руху, накопичення статистичної інформації має актуальний історичний, соціально-педагогічний, науково-дослідний, психологічний, виховний компонент.

Історичні аспекти розвитку спорту та фізичної культури на Черкащині були предметом досліджень В. Страшевича, Н. Антонець, В. Жадько та ін. [1; 2; 4; 6; 7]. Аналіз літературних досліджень показав, що, незважаючи на значну кількість інформації, ще не в повному обсязі систематизовані та мало висвітлені дані про виступи спортсменів-олімпійців області, організаційно-управлінські аспекти олімпійської підготовки, що також потребує систематичних досліджень з визначеної тематики.

Мета дослідження: з'ясувати й узагальнити дані про спортсменів-олімпійців, які представляли Черкащину, та тих видатних земляків-олімпійців, які виступали від інших міст і регіонів СРСР, України; систематизувати перелік та проаналізувати результати їхніх виступів на Олімпійських і Паралімпійських іграх, юнацьких Олімпійських іграх протягом 1952–2012 рр.

Основними методами нашого дослідження були джерелознавчий аналіз; вивчення літературних джерел, документів, матеріалів періодичної преси, свідчень та спогадів окремих очевидців і учасників спортивного руху Черкащини, інформаційної мережі Інтернет; історико-порівняльний аналіз; системний підхід.

Виклад основного матеріалу отриманих результатів дослідження. Історичний аспект становлення та розвитку фізичної культури і спорту на Черкащині є достатньо важливим та актуальним. Адже Черкащина – спортивний край, багатий на спортивні таланти, де впродовж багатьох років спорт був і є невід'ємною частиною життя регіону. У кінці XIX ст. зароджувався олімпійський спорт на Черкащині. Уродженець Полтавської губернії (нині Золотоніський район Черкаської області) Микола Сергійович Ріттер у 1896 р. брав участь у першій Олімпіаді (Афіни), став чемпіоном у змаганнях з греко-римської боротьби та стрільбі по рухливій мішені. До речі, маємо всі підстави вважати спортсмена-аматора М. С. Ріттера єдиним учасником перших Олімпійських ігор від Російської імперії та України [6, с. 289].

Архівні матеріали і спогади перших організаторів фізкультурного руху в м. Черкаси свідчать про те, що на початку XX ст. молодь з великим бажанням записувалась у гуртки фізкультури і брала в них активну участь; там розвивали фізичні якості та понад усе цінували силу, витривалість, швидкість, вправність і впевненість, сповідували моральні та вольові принципи. Примножені на давніх славетних традиціях, досвіді

тренерів, масові заняття молоді фізичною культурою та спортом дозволили черкащанам досягти високих результатів та успішно виступати на міжнародній арені [1; 2; 4; 6; 7].

Близько 40 осіб з регіону (з урахуванням їхньої приналежності до життя та тренувань у Черкаській області) є учасниками Олімпійських та Паралімпійських ігор сучасності. За роки незалежності України провідні спортсмени-члени національних збірних команд представляли Черкащину на найвищих форумах, а саме: 1992 р. – 1 особа, 1996 р. – 3 особи, 2000 р. – 6 осіб, 2004 р. – 7 осіб, 2008 р. – 4 особи, 2010 р. – 2 особи, 2012 р. – 8 осіб [3; 8; 9]. Зауважимо, що із загальної кількості олімпійців лише три спортсмени, а саме: В. Юрченко, О. Крикун, О. Васютинський, тричі брали участь в Олімпійських та Паралімпійських іграх (табл. 1) [1; 2]; 12 спортсменів – двічі брали участь у змаганнях (табл. 2). Тобто лише кожен третій – двічі становився олімпійцем, що становить 33,3 % від загальної кількості олімпійців та більшість спортсменів (59,5 %) в таких змаганнях брала участь одноразово (табл. 3).

Протягом 1952–2012 рр. черкаські спортсмени змагалися у 14 видах спорту, де найбільше представництво олімпійців у легкій атлетичі – 12 спортсменів, 5 – у спортивній гімнастиці, 6 – у веслуванні, 3 – у стрільбі пневматичній. Такі види спорту, як настіль-

ний теніс, дзюдо, плавання, баскетбол, гандбол, триатлон, біатлон, лижні гонки були представлені лише один раз протягом означеного періоду. В регіоні надається перевага розвитку літніх видів спорту, про що свідчить той факт, що лише один олімпієць (представляючи Черкаську область) уперше брав участь у зимових Паралімпійських іграх 2010 р. Головною причиною цього – є слабка матеріальна база та недостатність обладнання; несприятливі природні погодні умови для культивування зимових видів спорту.

Ми вважаємо доречним включити до списку спортсменів-олімпійців Черкащини (табл. 3) спортсменів, у біографії яких є пряма приналежність до регіону (народилися, проживали або тренувалися в області), серед них: О. Багач (народився у с. Матусов, Черкаська обл.), Ю. Шапочка (виріс у смт. Драбів), Т. Стяжкіна (вихованка черкаського тренера Т. Г. Новицької), М. Прищепа, В. Бубон (вихованці черкаського тренера В. І. Римаря), Т. Надирова (Тригубчак-Надирова) (народилася у с. Христинівка Черкаської обл.), О. Юрков (перебував на службі у ВВ та готувався до Олімпіади), Н. Розгон (м. Тальне) та інші.

Слід відмітити, що протягом усього означеного періоду (окрім 1952 р., 1984 р.) спортсмени Черкащини систематично брали участь в Олімпійських та Паралімпійських іграх, але на змагання у Лондоні делегована найбільша кількість спортсменів (5 чоловіків

Таблиця 1

Черкащани, які тричі брали участь в Олімпійських, Паралімпійських іграх

ПІП	Вид спорту	Паралімпійські, Олімпійські ігри		
		1972	1976	1980
Юрченко Василь Петрович	Веслування на каное	1972	1976	1980
Крикун Олександр Володимирович	Легка атлетика	1996	2000	2004
Васютинський Олександр Олександрович	Біатлон, лижні гонки	1998	2002	2006

Таблиця 2

Черкащани, які двічі брали участь в Олімпійських, Паралімпійських іграх

ПІП	Вид спорту	Паралімпійські, Олімпійські ігри	
		1960	1964
Хіміч Андрій Іванович	Веслування на каное	1960	1964
Литвиненко Леонід Дмитрович	Легка атлетика	1972	1976
Надирова Тетяна Павлівна	Баскетбол	1976	1980
Горб Тетяна Вікторівна	Гандбол	1988	1992
Феденко Олександр Олександрович	Велоспорт, велотрек	1996	2000
Кваша Олена Сергіївна	Спортивна гімнастика	2000	2004
Стяжкіна Тетяна Анатоліївна	Велоспорт, шосе	2000	2008
Краснянська Ірина Василівна	Спортивна гімнастика	2004	2008
Шаріпова Дар'я Сергіївна	Стрільба, пневматична	2008	2012
Скачков Антон Олександрович	Легка атлетика, інваспорт	2000	2004
Дріга Олександр Вікторович	Легка атлетика, інваспорт	2004	2012
Куліш Сергій Володимирович	Стрільба, пневматична	2010	2012

Ярославська Л. П. ПОКАЗНИКИ УЧАСТІ СПОРТСМЕНІВ ЧЕРКАЩИНИ НА ОЛІМПІЙСЬКИХ ТА ПАРАЛІМПІЙСЬКИХ ІГРАХ

Таблиця 3

Список провідних спортсменів Черкащини, які брали участь в Олімпійських та Паралімпійських іграх протягом 1952–2012 рр.

П. І. П.	Олімпійські ігри, рік, олімпійське місто	Медалі, місце	Вид спорту	Дисципліна	Тренер
Чернявський Іван Єремійович, 04.08.1930 р.	XVI Олімпійські ігри (ОІ), 1956, Мельбурн (Австралія)	Фіналіст – 6 місце	Легка атлетика	Біг на 10000 м	
		10 місце		Біг на 5000 м	
Хіміч Андрій Іванович, 14.12.1937 р.	XVII ОІ, 1960, Рим (Італія)	Учасник	Веслування на каное	Запасний	Силаєв О. П., Квітницький І. А., Ковбановський В. С.
	XVIII ОІ, 1964, Токіо (Японія)	Золото		Каное-двійка, 1000 м	
Ткаченко Лілія Дмитрівна	XIX ОІ, 1968, Мехіко	Запасна учасниця	Легка атлетика	Спринт	Лозовський О. М.
Атамась Володимир Миколайович 15.07.1950 р.	XX ОІ, 1972, Мюнхен (ФРН)	Учасник 1/8 фіналу	Легка атлетика	Спринт, 100 м	Куликов М. Г., Лузан В. І.
Литвиненко Леонід Дмитрович, 28.01.1949 р.	XX ОІ, 1972, Мюнхен (ФРН)	Срібло	Легка атлетика	Десятиборство	Гуля А. Я., Коваленко А. Я.
	XXI ОІ, 1976, Монреаль	6 місце			
Розгон Надія Іванівна, 15.11.1952 р.	XXI ОІ, 1976, Монреаль (Канада)	Срібло	Веслування академічне	Вісімка	Ушаков Г. І.
Осадча Лілія Семенівна, 05.02.1952 р.	XXI ОІ, 1976, Монреаль (Канада)	Срібло	Волейбол		Сурков О. М., Гнатюк Г. О., Карвась Ю. О.
Юрченко Василь Петрович, 26.05.1950 р.	XX ОІ, 1972, Мюнхен (ФРН)	Учасник	Веслування на каное		Хрущак І. І.
	XXI ОІ, 1976, Монреаль	Срібло		Одиночка, 1000 м	
	XXII ОІ, 1980, Москва (СРСР)	Бронза		Двійка, 1000 м	
Надирова Тетяна Павлівна, 29.01.1951 р.	XXI ОІ, 1976, Монреаль	Золото	Баскетбол		Берлін Д.
	XXII ОІ, 1980, Москва (СРСР)	Золото			
Шапочка Юрій Павлович, 19.09.1952 р.	XXII ОІ, 1980, Москва (СРСР)	Срібло	Веслування академічне	Четвірка парна	Євмінов В. В.
Мотузенко Олександр Олексійович, 11.04.1967 р.	XXIV ОІ, 1988, Сеул (Корея)	Срібло	Веслування на байдарці	Байдарка-четвірка, дистанція 1000 м	Пристаїлов В. Д., Лесь С. Г.
Ткаченко Володимир Валентинович 28.06.1965 р.	XXIV ОІ, 1988, Сеул (Корея)	Срібло	Плавання	Естафета 4x400 м в/с	Капля К. П., Бенюх Е. Я., Капшученко Л. Д.
		6 місце		50 м в/с	
Горб Тетяна Вікторівна, 18.01.1965 р.	XXIV ОІ, 1988, Сеул (Корея)	Бронза	Гандбол		Журавльова Т., Жила Н. Ф., Фролова Л. С., Турчин І. Є.
	XXV ОІ, 1992, Барселона	Бронза			
Багач Олександр Миколайович 21.11.1966 р.	XXVI ОІ, 1996, Атланта (США)	Бронза	Легка атлетика	Штовхання ядра	Шабленко В. С., Паламарчук І. А.
Хіміч Олександр Іванович, 09.04.1975 р.	XXVI ОІ, 1996, Атланта (США)	19 місце	Академічне веслування	Одиночка, дистанція 2000 м	Гуленко М. М.
Феденко Олександр Олександрович 20.12.1970 р.	XXVI ОІ, 1996, Атланта (США)	7 місце	Велоспорт, велотрек	Командна гонка з переслідуванням	Новицька Т. Г.
	XXVII ОІ, 2000, Сідней (Австралія)	Срібло			
		7 місце			
Крикун Олександр Володимирович 01.03.1968 р.	XXVI ОІ, 1996, Атланта (США)	Бронза	Легка атлетика	Метання молоту	Тихомиров А. М.
	XXVII ОІ, 2000, Сідней	Учасник			
	XXVIII ОІ, 2004, Афіни (Греція)	Учасник			

Продовження табл. 3

П. І. П.	Олімпійські ігри, рік, олімпійське місто	Медалі, місце	Вид спорту	Дисципліна	Тренер
Перешкура Валерій Валерійович, 20.09.1977 р.	XXVII ОІ, 2000, Сідней (Австралія)	Срібло	Спортивна гімнастика	У командному заліку	Буряк В., Куксенков Ю., Добровольський Е., Корякіна Н. П.
Юрков Олександр Валерійович, 21.07.1976 р.	XXVII ОІ, 2000, Сідней (Австралія)	16 місце	Легка атлетика	Десятиборство	Русь О. С.
Стяжкіна Тетяна Анатоліївна, 1977 р.	XXVII ОІ, 2000, Сідней (Австралія)	17 місце	Велоспорт, шосе	Групова гонка на 119,7 км	Новицька Т. Г.
		19 місце		Індивід. гонка 31,2 км на час	
	XXIX ОІ, 2008, Пекін (Китай) (виступ за Крим)	32 місце		Групова гонка на 126 км	
Кваша Олена Сергіївна, 05.10.1984 р.	XXVII ОІ, 2000, Сідней (Австралія)	6 місце	Спортивна гімнастика	У командному заліку	Корякіна Н. П., Красовська А. Л.
	XXVIII ОІ, 2004, Афіни (Греція)	4 місце			
Васютинський Олександр Олександрович 05.07.1961 р.	VII зимові Паралімпійські ігри, 1998, Нагано (Японія)	5 місце	Біатлон, лижні гонки	Дистанція 5000 м	Головкін В.
	VIII зимові Паралімпійські ігри, 2002, Солт-Лейк-Сіті (США)	6 місце	Лижні гонки	Дистанція 10 км	
	IX зимові Паралімпійські ігри, 2006, Турін (Італія)	10 місце	Біатлон, лижні гонки	Дистанція 10 км	
Скачков Антон Олександрович 05.07.1979 р.	Паралімпійські ігри-2000, Сідней (Австралія)	Срібло	Легка атлетика, інваспорт	Стрибки в довжину, потрійний стрибок	Кудрявцев В. В., Бас М. І.
	Паралімпійські ігри-2004, Афіни (Греція)	Золото		Стрибки в довжину	
		Золото		Потрійний стрибок	
Дріга Олександр Вікторович, 12.06.1985 р.	Паралімпійські ігри-2004, Афіни (Греція)	Золото	Легка атлетика, інваспорт	Біг 400 м	Бас М. І.
		Золото		800 м	
		Срібло		1500 м	
		Бронза		Естафета 4x400 м	
		Бронза		800 м	
	Паралімпійські ігри-2012, Лондон (Англія)	9 місце		1500 м	
Краснянська Ірина Василівна	XXVIII ОІ, 2004, Афіни (Греція)	4 місце	Спортивна гімнастика	У командному заліку	Красовська А., Волік-Коробчинська І.
	XXIX ОІ, 2008, Пекін (Китай)	11 місце			
Бубон Віталій, 20.07.1983 р.	XXVIII ОІ, 2004, Афіни (Греція) (виступав за Київ)	16 місце	Дзюдо	У ваговій категорії 100 кг	Римар В. І., Дуброва В. В., Дуброва С. В.
Стаднюк Олександра Олександрівна 16.04.1980 р.	XXIX ОІ, 2008, Пекін (Китай)	17 місце	Легка атлетика	Стрибки в довжину	Гуля А. Я., Палінков С. М., Ваврінкевич В. В.
Прищепка Марина Андріївна, 1983 р.	XXIX ОІ, 2008, Пекін (Китай) (виступала за Київ)	17–21 місце	Дзюдо	У ваговій категорії +78 кг	Римар В. І.
Шаріпова Дар'я Сергіївна, 04.06.1990 р.	XXIX ОІ, 2008, Пекін (Китай)	45 місце	Стрільба, пневматична	Гвинтівка ГП-4, 10 м	Нагній В. А.
	XXX ОІ, 2012, Лондон (Англія)	13 місце 18 місце 38 місце		ГП-4; ГП-6; МГ-5	

Ярославська Л. П. ПОКАЗНИКИ УЧАСТІ СПОРТСМЕНІВ ЧЕРКАЩИНИ НА ОЛІМПІЙСЬКИХ ТА ПАРАЛІМПІЙСЬКИХ ІГРАХ

Продовження табл. 3

П. І. П.	Олімпійські ігри, рік, олімпійське місто	Медалі, місце	Вид спорту	Дисципліна	Тренер
Вовчинський Григорій Васильович, 04.07.1988 р.	Паралімпійські ігри-2010, Ванкувер (Канада)	Срібло	Біатлон	12,5 км	Заведеев А.
		Бронза	Біатлон, інваспорт	Гонка з переслідуванням на 3 км	
		Срібло	Лижні гонки	Естафета	
		Бронза	Лижні гонки	Біг на 10 км	
Сіренко Андрій Геннадійович, 01.07.1992 р.	I юнацькі Олімпійські ігри, 2010, Сінгапур	19 місце	Триатлон		Федоров К. М.
Куліш Сергій Володимирович 17.04.1993 р.	I Юнацькі ОІ, 2010, Сінгапур	Бронза	Стрільба, пневматична	ГП-4; 10 м	Чепурна Н. Ю., Вдовиченко М. М.
	XXX ОІ, 2012, Лондон (Англія)	14 місце 18 місце 49 місце		МГ-6; ГП-6; МГ-9	
Жмуденко Ярослав, 24.09.1988 р.	XXX ОІ, 2012, Лондон (Англія)	65 місце	Настільний теніс	Одиночний розряд	Чорнобаб І., Власов С.
Олішевська Юлія, 02.02.1989 р.	XXX ОІ, 2012, Лондон (Англія)	Запасна	Легка атлетика	Естафета 4x400 м	Старовойтов О. Ф., Сіренко Л. І.
Царук Юрій Григорович, 02.05.1987 р.	Паралімпійські ігри 2012 р., м. Лондон	Золото Золото	Легка атлетика, інваспорт	100 м, 200 м	Данилов А. А.
Стельмах Андрій Олегович, 24.02.1991 р.	Паралімпійські ігри 2012 р., м. Лондон (Англія)	Бронза	Веслування академічне, інваспорт	Четвірка-розпашна зі стерновим	Бондаренко Ю. Р. Максимов Р. Ю.
Ковальчук Василь Володимирович 18.04.1973 р.	Паралімпійські ігри 2012 р., м. Лондон (Англія)	Золото	Стрільба кульова, інваспорт	ПГ лежачи SH2, 10 м	Польської В. М. Коляденко А. Л.

та 3 жінки) в історії області. Хоча результати, показані в Лондоні спортсменами-олімпійцями Я. Жмуденком, Ю. Олішевською, С. Кулішем, Д. Шаріпової не є достатньо високими (найвище – 13 місце у Д. Шаріпової), потужний виступ та успіх паралімпійців (3 золоті медалі, 1 бронзова медаль, встановлено один світовий рекорд та два паралімпійські рекоди) [6; 8; 9], їхня надзвичайна сила духу та воля до перемоги мають історичне та виховне значення й спонукають до подальшого підвищення престижу, популярності та розвитку спорту в області.

Висновки:

1. У результаті дослідження узагальнено та систематизовано дані про спортсменів-олімпійців

Черкащини.

2. Спортсмени Черкаської області систематично виступають у Олімпійських та Паралімпійських іграх. Абсолютна більшість спортсменів брала участь у змаганнях лише один раз.

3. Встановлено, що найбільших успіхів олімпійці здобували в легкій атлетіці, веслуванні, гімнастиці тощо, паралімпійці – у легкій атлетіці, кульовій стрільбі.

4. Систематизована інформація має виразний регіональний аспект.

У перспективі подальших досліджень вивчення інших аспектів розвитку фізичної культури та спорту на Черкащині.

Література:

1. Антоненко Н. В. Олімпійська слава Черкащини / Н. В. Антоненко. – Черкаси : Відлуння-Плюс, 2008. – 160 с.
2. Антоненко Н. В. Олімпійці, параолімпійці, демфлімпійці Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького / Н. В. Антоненко. – Черкаси : Брама-Україна, 2011. – 32 с.
3. Все об Олимпийских играх : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sport.com.ua>.
4. Кузьмінський А. І. Наш рідний край. Хрестоматія з історії Черкащини / А. І. Кузьмінський, Г. В. Суховершко, В. Я. Чудновський. – К. : Молодь, 1995. – 176 с.
5. Платонов В. М. Енциклопедія Олімпійського спорту України / за ред. В. М. Платонова, І. Р. Маціцина. – К. : Олімпійська література, 2005. – 464 с.
6. Рідне місто Черкаси : [газета]. – 08.08.2012 р.
7. Страшевич В. Б. Черкащини – учасники Олімпійських ігор (1950–1990 рр.) / В. Б. Страшевич // Черкащина в контексті історії України : [матеріали I науково-краєзнавчої конф. Черкащини]. – Черкаси : Ваш дім, 2004. – С. 287–294.
8. Черкащина : Універсальна енциклопедія. Документально-публіцистичне наукове історичне видання / автор-упорядник В. Жадько. – К. : Експрес-Поліграф, 2010. – 1104 с.
9. Національний комітет спорту інвалідів України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.paralympic.org.ua>.
10. Черкаський спорт : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://cherkassy-sport.com>.